

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Primvs. Vtrum actus notionales sint attribuendis personis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

Obi. 6.

Contra eandem concl. argum. Suar. lib. 7. c. 7. A

n. 7. Primò, Forma illa, qua subsistens concipitur, aut est relatiua, aut absoluta, aut abstrahens ab utraque ratione. Primum dici non potest, quia præcisa vltima differentia contrahente non manet forma in tali specie concepta; sed ipsum ad est quasi differentia vltima constituens; ergo præciso ad, non manet conceptus formæ relatiuæ. Secundum etiam non dicunt, quin potius in eo contradicunt Scoto. Tertium dici non potest; quia non potest dari particulare indiuiduum generis, abstrahens ab omnibus differentiis specificis; hic autem debet concipi personalitas, v.g. patris, vt constituens particulare, & indiuiduum personam; alioquin conceptus ille personæ abstrahentis ab absoluta, & respectiua, de se communis esset omnibus personis etiam creatis. Quòd si ad diuina determinetur ex parte naturæ, communis est omnibus personis; si autem est determinatus ex parte personalitatis, necessarium videtur concipere subsistens relatiuum, & in tali relatione, vt sit conceptus huius personæ, & non alterius. Resp. tertium verum esse. Ad impugnationem, in illo priori concipi rem subsistentem in natura diuina præscindendo à communi & singulari; est enim conceptus ille partialis & imperfectus quoad modum illum, sub quo persona concipitur: argumentum autem procedit de conceptu personæ perfectio.

Sol.

Obi. 7.

Secundò. Vel dicunt relationem constituere subsistentem subsistentia essentiali, vel etiam personali. Non primum; quia in tali conceptu solum relinquitur hic Deus communis tribus personis, qui non potest esse principium quod generat filium; quia & illo non distinguitur. Non secundum, quia subsistentia illa esset incommunicabilis; est autem incommunicabilis solum ratione oppositionis; ergo non nisi ratione relationis, quia oppositio non aliunde provenit; ergo non potest condistingui à relatione sic subsistente propria relationis. Resp. secundum Capr. & Ferrar. relationem in illo priori intelligi constituere subsistens abstrahendo à subsistentia essentiali & personali: sicut etiam concipitur constituere subsistens abstrahendo ab absoluto & respectiuo.

Solus.

CONTRA vltimam argumentatur Vasquez disput. 159. c. 5. sed eius argumenta solum probant personam patris posse concipi ante generationem vt constitutam relatione tanquam forma hypostatica: cuius ratio non est denominatiua, vt ait Vasq. sed essentialis & quidditatiua abstrahens tamen ab absoluto & respectiuo, & idem concludunt argumenta Scoti, ab eodem expostore cap. 1. eiusdem disputationis producta.

QVAESTIO XLI.

De personis in comparatione ad actus notionales, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de personis in comparatione ad actus notionales.

Et circa hoc queruntur sex.

Primò, Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

Secundò, Vtrum huiusmodi actus sint necessarij, vel voluntarij.

Tertiò, Vtrum secundum huiusmodi actus persona procedat de nihilo, vel de aliquo.

Quartò, Vtrum in diuinis sit ponere potentiam, re-

spectu actuum notionalium.

Quintò, Quid significet huiusmodi potentia.

Sextò, Vtrum actus notionales, ad plures personas terminari possint.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum.

AD RELATIONES personarum constitutas sequuntur actus notionales, quibus in hac questione comparantur diuina personæ. Est autem triplex personarum ad actus notionales comparatio. Prima, sumendo personas, & actus secundum se: secunda, quatenus personæ principia sunt ipsorum actuum; tertia, quatenus eorum vltimè termini. De prima comparatione differitur in primo articulo, de secunda verò in secundo, tertio, & quarto, de tertia autem in vltimo. Dicuntur autem, & sunt diuina personæ principia actuum notionalium, ratione principij, quo producant prædictos actus, quod principium potest dupliciter considerari, scilicet in communi & in particulari. Comparantur primo diuina personæ ad actus notionales, quatenus continent eorum principium in communi consideratum in secundo articulo vbi queritur, an persona sit principium per modum naturæ necessariò producens, an per modum voluntatis, non habens ad eos actus habitudinem necessariam. Secundò comparantur quoad rationem principij in particulari dupliciter; primò, vt est principium primum in tertio articulo, vbi agit de primo principio consubstantiali actuum notionalium, quod est essentia: secundò, vt est principium primum, & proximum simul, quod est potentia eorundem actuum. De qua primò queritur, an sit in quarto articulo, deinde quid sit in quinto.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod actus notionales non sint personis attribuendi. Dicit enim Boet. in libro de Trin. quod omnia genera cum quis in diuinam vertit predicationem, in diuinam mutantur substantiam, exceptis relatiuis. Sed actio est vnum de decem generibus. Si igitur actio aliqua Deo attribuitur ad eius essentiam pertinebit, & non ad notionem.

2. Præterea. Aug. 1. dicit 3. de Trin. quod omne quod de Deo dicitur, aut dicitur secundum substantiam, aut secundum relationem. Sed ea quæ ad substantiam pertinent, significantur per essentialia attributa: quæ verò ad relationem, per nomina personarum, & per nomina proprietatum. Non sunt ergo præter hæc, attribuendi personis notionales actus.

3. Præterea. Proprium actionis est ex se passionem inferre. Sed in diuinis non ponimus passionem. Ergo neque actus notionales ibi ponendi sunt.

Sed contra est, quod August. 1. dicit in lib. de fide ad Petr. Proprium quidem patris est, quod filium genuit. Sed generatio actus quidam est: ergo actus notionales ponendi sunt in diuinis.

Respondeo. Dicendum, quod in diuinis personis attenditur distinctio secundum originem. Origo autem conuenienter designari non potest, nisi per aliquos actus. & Ad significandum igitur originis ordinem in diuinis personis necessarium fuit attribuire personis actus notionales.

Ad Primum ergo dicendum, quod omnis origo designatur per aliquem actum. Duplex autem ordo originis attribui Deo potest. Vnus quidem, secundum quod creatura ab eo progreditur; & hoc commune est

tri-

tribus personis. Et ideo, actiones, quae attribuuntur Deo ad designandum processum creaturarum ab ipso, ad essentiam pertinent. Alius autem ordo originis in diuinis attenditur, secundum processionem personarum. Unde actus designantes huius originis ordinem, notionales dicuntur quia notiones personarum sunt personarum habitus adinueniunt, ut ex dictis patet.

Q. 33. a. 3.

211
Parag. 2.
circa fin.

Ad Secundum dicendum, quod actus notionales secundum modum significandi tantum, differunt a relationibus personarum, sed re sunt omnino idem. Unde Magister dicit in 1. sent. 26. dist. 1. quod generatio & natiuitas alijs nominibus dicuntur paternitas, & filiatio.

Ad cuius euidentiam attendendum est, quod primo oportet cognoscere originem alicuius ab alio ex motu. Quia enim aliqua res a sua dispositione remouetur per motum, manifestum fuit hoc ab aliqua causa accidere. Et ideo actio, secundum primam nominis impositionem importat originem motus. Sicut enim motus prout est in mobili ab aliquo, dicitur passio: ita origo ipsius motus secundum quod incipit ab alio, & terminatur in id quod mouetur, vocatur actio. Remoto igitur motu, actio nihil aliud importat, quam ordinem originis secundum quod a causa aliqua, vel principio procedit e in id quod est a principio. Unde cum in diuinis non sit motus, actio personalis producentis personam, nihil aliud est, quam habitudo principij ad personam quae est a principio. Quae quidem habitudo sunt ipsae relationes, vel notiones. Quia tamen de diuinis & intelligibilibus rebus loqui non possumus, nisi secundum modum rerum sensibilium a quibus cognitionem accipimus, & in quibus actiones & passionibus inquantum motum implicat, aliud sunt a relationibus, quae ex actionibus & passionibus consequuntur: oportuit seorsum significari habitus personarum, per modum actus, & seorsum per modum relationum. Et sic patet, quod sunt idem secundum rem, sed differunt solum secundum modum significandi.

Ad Tertium dicendum, quod actio secundum quod importat originem motus, infert ex se passionem: sic autem non ponitur actio in diuinis personis. Unde non ponuntur ibi passionibus, nisi grammaticè loquendo, quantum ad modum significandi, sicut patri attribui generare, & filio generari.

Sensus quaestio.

In hoc quaestio aduerte vnum tantum explicite queri, sed aliud etiam minime expressum intendi; queritur enim attributio notionalium actuum, sed quidditas etiam eorum intenditur; eam enim explicat accuratè S. D. in corpore, & in resp. ad argumenta. Quid autem interfit inter notionem & actum notionalem, supra diximus q. 32. a. 2. in titulo. Unde verò dicatur actus notionalis, habes hic in respons. ad primum.

Forma Textus.

CONCL. Necessarium fuit ad significandum originem ordinem in diuinis personis attribuere personis actus notionales. Probatur. In diuinis personis attenditur distinctio secundum originem; sed origo non potest conuenienter designari nisi per aliquos actus; ergo necessarium fuit ad significandum originis ordinem in diuinis personis attribuere personis actus notionales. Assumptae propositiones relinquuntur vt notae, & minor explicatur in resp. ad primum & secundum argum.

Expositio Textus.

AFFIRMAT hic S. D. diuinarum personarum distinctionem attendi secundum originem, quod intelligendum est secundario iuxta supradicta in a. 2.

Videnda sunt praeterea, quae supra notauimus q. 27. a. 3. & 4. de ratione originis & processionis & earum distinctione. De quibus etiam hic late differit Zumel. Ex dicendis tamen in seq. controu. perspicua tota fiet huius articuli doctrina.

Responsionem ad secundum explicauimus supra q. 25. a. 1. controu. vnica ad argumenta Ferrariensis.

CONTROVERSIA VNICA.

Qua sit identitas & distinctio notionalium actuum ab essentia & relationibus, & inter se?

MOLINA in quest. precedenti a. vltim. disp. 2. membro 3. affirmat paternitatem ab actiua generatione, & filiationem a generatione passiuam, nullo modo distingui ex natura rei, tamen realiter quam formaliter, siue actu siue virtute: solumque distingui penes intellectum concipientem, siue ratione ratiocinante, non verò ratione ratiocinata: nullumque esse talis distinctionis fundamentum in re.

In alio extremo est opinio Scoti & Henrici: quam refert hic Zumell. dicentium originem tam actiuam quam passiuam identificari conuertibiliter cum persona producta, & distingui realiter a persona producente & eius relatione. Quam sententiam non prorsus abiicit Suar. lib. 6. c. 2. dicens in hac opinione se nihil inuenire erroris, aut temeritatis; eo quod nihil habeat, quod repugnet mysterio, quod per hanc sententiam commodè videtur explicari: cum res haec solum videatur ad modum concipiendi pertinere.

Media sententia est D. Th. quam in duas imeritò distinxit Zumell. quae sunt apud ipsum prima & tertia: Ait igitur S. Th. in hoc articulo primo actus notionales idem esse cum relationibus secundum rem, & ab eis solo modo significandi differre. Ex quo dicto bene perpenso colligitur responsio ad singulas propositae controuersiae partes. Ad cuius euidentiam.

RECOLEND A sunt primo ea, quae late superius explicauimus q. 27. a. 1. cont. 3. de distinctione & ordine actus intelligendi & dicendi, & a. 3. dubit. 2. & a. 4. controu. 2. de ratione & distinctione originum siue processionum, & qu. 31. ar. 2. in expositione tituli de differentia notionum & actuum notionalium quare & ratione sunt idem prorsus quod origines, voce dūtaxat ab eis differentes. Sumitur enim origo dupliciter: Vno modo ex parte principij producentis, & ita nihil aliud est, quam actiua productio, quae in patre respectu filij est generatio; in spiratore verò, scilicet patre & filio respectu Spiritus sancti est spiratio. Alio modo sumitur origo ex parte personae procedentis: & sic est processio, siue passiuam productio, quae in filio dicitur natiuitas, in Spiritu S. nuncupatur communi nomine processio. Hanc distinctionem significauit expressè S. D. in q. precedente, a. 2. cum dixit originem significari vt viam quandam a re, vel ad rem: sicut generatio significatur vt via quadam ad rem genitam, & vt progrediens a generante. Ex quibus etiam apparet

Resolutio.
Actus notionales idem esse realiter & adequatè cum relationibus, in adequatè verò cum essentia, & actibus a passiuis oppositis distinctis, & non oppositis autem virtualiter.

ret idem esse formaliter originem, quod actus A notionalis; constat enim generatione, quæ origo est, esse actum notionalem, quo specialiter innotescit persona patris, si generatio actiue sumatur, prout est à patre. Si verò sumatur passiuè, prout idem est quod natiuitas, actus est quo persona filij specialiter innotescit. Quam etiam identitatem S. D. expressit in illis verbis; *Origo autem conuenienter designari non potest nisi per aliquos actus.*

Secundò obseruanda est diligèter doctrina præsentis articuli in responsionibus ad argumenta, in quibus accuratè & subtiliter explicatur identitas realis, & distinctio formalis siue virtualis actuum notionalium & relationum in diuinis. Nam in responsione ad primum negat actus notionales, cum de Deo prædicantur, in diuinam mutari substantiam; eo quod ordinem originis significant personæ à persona: & ideo notionales dicantur, quia personarum habitudines significant quæ notiones vocantur. In responsione autem ad secundum affirmat actus notionales re idem esse cum relationibus, & secundum modum significandi solum differre. Denique in responsione ad tertium docet in diuinis non esse passionem, nisi grammaticè loquendo, & quantum ad modum significandi; sicuti patri attribuitur generare & filio generari. Vnde Capr. in d. q. 1. statuit hanc conclusionem secundam. Generare, & generari potius habent modum relationum, quam actionum, & passionum: quam probat; quia generare in diuinis non dicit actionem pertinentem ad prædicamentum actionis; nec generari dicit passionem, ut hic ait S. D. & in 1. dist. 8. q. 4. a. 3.

Quomodo verò intelligendum sit dictum illud in responsione ad secundum, videlicet actus notionales solo modo significandi differre à relationibus, colligitur ex D. Thom. in 1. dist. 27. q. 1. a. 1. ad 5. ubi sic loquitur: *Sicut in essentialibus idem est secundum rem operatio, & Deus, & diuinitas, sed distinguuntur secundum rationem fundatam in re: ita in personalibus idem est secundum rem operatio personalis, & persona, & proprietates constituens personam, sed tantum differunt secundum rationem, & modum significandi. Vnde dico, quod eadem relatio significatur per hæc tria, pater, paternitas, & generatio: sed pater significat illam per modum hypostasis vel personæ, paternitas per modum proprietatis, generatio per modum operationis. Hæc ibi D. Tho. Ex quibus patet distinctionem actuum notionalium à relationibus quo ad modum significandi, non esse solum rationis concipientis, sed habere fundamentum in re; qualis est distinctio essentialium inter se. Ad cuius euidentiam.*

Considerandum est tertio ex Capre. ubi supra ad argumenta Aureoli, in actione creata multiplicem esse imperfectionem, quæ ab eius actionis ratione præscindenda est, quæ Deo tribuitur. Nam præter motum, quem in agentibus sensibilibus habet actio, passionem efficit in producto, exitum significat de potentia ad actum, & realiter elicitur siue producitur ab agente, ac proinde realiter ab eo distinguitur, & fluxus quidam est & tendentia in extrinsecum; quas omnes imperfectiones ab actionibus diuinis separamus, siue sint essentialis siue notionales, idque solum quod perfectionis est, aut quod nullam in sui ratione claudit imperfectionem, in illis intelligimus. Ut autem ibidem aduertit Capreol. in respons. ad 2. contra 3. conclus. actus notionales longè perfectius habent esse secundum

se siue in re, quàm in intellectu nostro. Nam in re non solum est actio, sed etiam relatio, & substantia, & essentia, & omnipotentia &c. Sed in intellectu nostro dum concipitur sub ratione paternitatis, non intelligitur nisi ut relatio, & non ut actus potentie generatiue; nec ut essentia &c. Sicut enim ait S. D. *supra q. 28. a. 1. ad 2. & 3.* diuinæ essentia perfectio maior est, quàm significatione alicuius nominis comprehendi possit. Quare non sequitur, si nomen relatiuum solum significat relationem, quæ secundum se non est aliquid perfectum, esse in diuina natura aliquid imperfectum; plus enim in diuinæ rei perfectione continetur, quàm aliquo nomine comprehendi possit.

Cum itaque nomen actionis, operationis, emanationis, processiois, & originis de Deo prædicamus, nihil Deo imperfectionis attribuiamus ex ipso nominis significato, quo non fluxus aliquis, auteductio de potentia ad actum, aut aliquod medium inter principium & terminum, siue inter producentem & productum, sed vltima tantum potentia actualitas importatur, cum relatione ad illud cui communicatur, aut à quo recipitur actus. Neque nominis & conceptus nostri limitatio, quæ sub vna ratione tantum diuina res apprehenditur, aliquam in ea denotat imperfectionem, sed in intellectu nostro tantum, qui diuina non prout in seipsis sunt, sed iuxta modum suæ imbecillitatis intelligit.

Ex dictis & supra notatis, & alibi declaratis, sequitur primò originem actiue sumptam idem esse adæquatè cum relatione principij; atque ita generationem idem esse cum paternitate: & spirationem, prout actiua origo est, idem esse cum relatione spiratoris constitutiuam, quæ eodem scilicet spirationis vocabulo designatur: & natiuitatem idem esse cum filiatione: processio-nem, prout est origo passiuæ Spiritus sancti, idem esse cum relatione eiusdem personæ constitutiuam. Nam, quæ solo modo significandi distinguuntur, eadem sunt adæquatè; sicut Deus & deitas, pater & paternitas. Et præterea, sicut paternitas solius est patris, ita & generatio; & sicut filiatio soli conuenit filio; sic & natiuitas; & eodem modo tam spiratio prout actio est, quàm spiratio, ut est relatio, spiratoris est propria, & amoris processio, ac eiusdem relatio, vni conueniunt Spiritui S. Sicut igitur relatio quælibet cum relatiuo per eam constituto est eadem adæquatè, sic eadem est adæquatè cum origine siue actu notionali, eidem constituto formaliter & adæquatè congruente.

Sequitur secundò nullum actum notionalem completè sumptum idem esse conuertibiliter cum essentia. Probatur primò; quia nulla relatio & nulla persona aut principium in diuinis idem est conuertibiliter cum essentia. Secundò; quia notionale proprium est, essentia verò cõmunis. Dixi autem completè sumptum; quia actus notionalis completè sumptus, puta generatio, includit essentiam, prout est intellectio, & paternitatem; & ratione essentia siue intellectiois cõmunis est, & idem adæquatè cū essentia, ratione verò paternitatis est patri proprius. Simpliciter autem soli conuenit patri, sicut intelligere exprimendo solius est patris.

Sequitur tertio actum notionalem actiue sumptum distingui realiter ab actu notionali passiuè sumpto sibi correspondente; ut generare à generari, & spirare à spirari: sicut etiam distinguuntur realiter ab inuicem relationes realiter sibi

Quomodo
Actio Deo
tribuetur.

sibi correspondentes; vt paternitas & filiatio, A spiratio & processio; quod aperte & frequenter significant SS. Patres distinguentes diuinas personas per actus notionales, actiue sumptos; vt Ambr. lib. primo de fide cap. 2. Athan. in dialogo primo de Trinit. contra Anomeos, Fulgentius lib. 1. de fide ad Petrum, cap. 1. Richar. de S. Victore lib. 4. de Trinit. c. 15. & Bonauentura in primo dist. 26. quaest. 2. Vnde etiam Magister in eadem dist. sic ait. Generatio & natiuitas alijs nominibus sunt paternitas, & filiatio.

Quartum. Sequitur quarto origines actiua, vt generationem & spirationem, idem esse realiter, sicut paternitas & communis relatio spirationis sunt idem realiter.

Quintum. Postremo sequitur male dixisse Vasq. super hoc a. originem in diuinis mediam esse inter principium & procedentem a principio. Origo enim actiue actualitas est & relatio principij: passiuè verò est actualitas & relatio procedentis a principio: modus autem ille, quo concipiuntur vt via, nullus est in re, sed in solo nostro modo concipiendi, quo diuina ad modum sensibilium intelligimus, & nominamus.

Conclusio- nes deduc- te, & probatae. PRIMA CONCL. Actus notionalis incompletè sumptus, id est quo ad actum essentialem, quem includit, est idem realiter & adequatè cum essentia. Probatur; quia omne essentiale idem est alteri essentiali realiter & adequatè: quodlibet enim est infinitum simpliciter.

SECUNDA CONCL. Actus notionalis completè sumptus, id est, vt, includit essentiam & relationem, idem est essentia realiter inadequatè. Probatur; quia omne, quod est generare in diuinis, est essentia; non autem omne, quod est essentia, est generare; quia generari & filiatio est essentia, & tamen non est idem quod generare.

TERTIA CONCL. Origo actiua & eius relatio sunt idem realiter & adequatè; & similiter origo passiuæ & eius relatio. Hæc patet ex dictis.

QUARTA CONCL. Origo, & relatio differunt modo significandi in re infinita fundamentum habente, non autem sola ratione ratiocinante. Probatur; quia actio & relatio apud nos realiter differunt, & vtrique in Deo correspondet vna res relatiua simplicissima, correspondens duplici conceptui scilicet actionis & relationis.

QUINTA CONCL. Origines actiua, scilicet generatio & spiratio, non distinguuntur realiter ab invicem. Hæc probata est.

VLTIMA CONCL. Origo actiua & passiuæ ei correspondens, vt generare & generari, distinguuntur realiter. Hæc patet ex dictis.

Arg. & sol. CONTRA 3. & 4. conclus. sunt multa argumenta Aureoli, quæ soluit Capreolus in primo dist. 27. q. 1. quæ tamen soluuntur ex dictis in tertio fundamento.

Obi. 1. cõtr. 4. concl. CONTRA 4. conclus. argumentatur Molina. Primò. In diuinis generatio actiua non est actio, & generatio passiuæ non est passio: sed generatio actiua est verus respectus eius a quo alius per intellectum, & generatio passiuæ est verus respectus eius qui ab alio per intellectum: & vtrique non aliud habet fundamentum aut rationem fundandi, quam essentiam nostro more intelligendi cum fundamento in re intelligentem seipsum, & omnia scientia naturali; ergo. Respondetur primò falsum esse antecedens quo ad illam partem, quæ negat generationem actiuam esse actionem. Iam enim supra diximus illam esse actionem quo ad id, quod perfectionis est in actione seclusis imperfectionibus. Secundò dico actionem esse verum respectum realiter, Naz. in 1. part. D.Th. tom. 2.

sed non formaliter. Tertio dico paternitatem & filiationem, prout sunt personarum constitutione, nullum præexigere, sed secum ferre fundamentum; vt autem relationes sunt in actu exercito, fundari super actibus notionalibus, vt proximis rationibus fundandi.

Secundò. Actus notionales sunt veræ productiones actiua vel passiuæ, absque vlla mutatione: sed productio tam actiua quam passiuæ, vbi nullus interuenit motus, nullaque interuenit mutatio, non est aliud quàm respectus a quo alius, & qui ab alio: ergo actus notionales, vt generare & generari, non sunt aliud quàm respectus, merissimaque relationes. Minor probatur ex doctrina D. Th. hic ad 2. & 3.

Resp. falsam esse minorem propositionem. Solut. Ad eius probationem respondet Cai. hic D. Tho. loqui de actione vt actio est, non autem vt est substantia vel accidens; quam responsionem latè declarauimus supra quaest. 25. artic. primo, controversia vnica, respondentes ad argumenta Ferrariensis, vbi alias etiam addidimus responsiones ad huius loci doctrinam explicandam. Secundò dico talem productionem esse respectum realiter, sed actionem formaliter vt explicat hic S. T. ad 2.

Tertio. Generatio actiua & passiuæ, spiratio ite actiua & passiuæ, meræ sunt relationes; ergo si a paternitate & filiatione distinguerentur ex natura rei, etiamsi ea distinctio solum esset virtute, concedendum esset in Deo esse octo rationes formales relationum, esseque proinde octo relationes reales; quod neque cum communi Scholasticorum sententia, neque cum Patribus & Concilijs consentit. Consequutio probatur; quia ad pluralitatem relationum, numerumque earum satis est numerus rationum formalium, quæ virtute inter se distinguuntur, vt patet ex supra dictis q. 32. art. 3. Resp. falsum esse antecedens; iam enim diximus origines simul esse actiones & relationes, vnde non sequitur esse octo relationes; non enim aliæ sunt relationes siue respectus originum, puta generationis & natiuitatis a respectibus relationum, puta paternitatis & filiationis; sed hoc solo differunt origines a relationibus, quod non solum relationes, sed etiam actiones includunt in sui ratione, quas non includunt relationes.

Alia eiusdem expositoris argumenta solum probant identitatem realem relationis & originis, non autem excludunt distinctionem virtualem.

CONTRA vltimam concl. sunt argumenta, quæ profert & soluit Zumel hic disp. 1.

CONTRA eandem concl. argu. Suarez. Primò. In creaturis actio & passio non distinguuntur a termino productio, & consequenter nec inter se ob eam causam quia fieri ipsius termini duplicem habet respectum; vnum ad terminum in quem tendit, & sic vocatur passio siue fieri passiuum; alium a quo egreditur, & sic vocatur actio; ergo eadem proportionem in diuinis eadem via ad filium habet vtrumque respectum; ergo eadem vt tendit ad terminum, erit natiuitas, & vt est a principio, erit generatio: ac proinde generatio non erit idem adequatè cum paternitate, sed potius cum filiatione, cum qua natiuitas identificatur. Probatur consequentia tum a paritate rationis; tum quia non accommodamus modum hunc concipiendi ad diuinam, nisi ex creaturis, & secundum illam proportionem nullam Deo tribuimus imperfectionem. Resp. causam assignatam in antecedente.

C c

non

non esse propriam & legitimam; propria verò A
causa est motus siue mutatio, quæ utramque
fundat relationem.

Replica

Contra hanc respōs. argumentatur Suarez. In
creatione non est mutatio propriè, & nihilomi-
nus eadem via secundum diuersos respectus
dictos ad principium vel terminum est creatio
actiua & passiua, quæ realiter identificatur
cum termino; ergo etiam seclusa mutatione ma-
net illa identitas. *Resp.* falsum esse antecedens
quo ad eam partem, quæ ait eandem viam se-
cundum diuersos respectus esse creationem a-
ctiuam & passiua, quæ realiter identificetur
cum termino.

Solut.

Replica.

Sed hanc respōs. rejicit Suarez, quam etiam
se ait confutasse in Metaphysica. Primò; quia in
creatura est dependentia realis à creatore. *Se-*
cundò, quia eadem res potest varijs actionibus
creari. *Tertiò*, quia actus intellectus vel volunta-
tis diuinæ non potest esse actio, sed principium
creandi. *Resp. ad primum*, dependentiam illam
realem dupliciter sumi posse; vno modo for-
maliter, & sic est relatio realis creaturæ, ad
creatorem. Alio modo fundamentaliter, & sic
est ipsum esse creaturæ, ut nunc primò pendens
à Deo. *Ad secundum* negatur antec. Nam vna est
actio Dei simpliciter, quæ creantur vniuer-
sa. *Ad tertium* negatur antecedens. Plenius
autem huic difficultati satisfiet *infra quæst. 45.*

Solut.

Replica

Sed hanc respōsionem sic arguit Suarez. S.
Thom. in *quæst. preced. art. 2.* dixit originem esse
viam ab vno in aliud: quod etiam affirmat de
processione Ioannes Theol. in Concilio Flor.
sess. 18. ergo hoc satis est, ut in illa via duplicem
respectum debeamus concipere, scilicet à prin-
cipio & ad terminum, ut ibidem D. Thomas
fatetur; ergo hæc vna via, ut est à principio, est
origo actiua, & ut ad terminum, passiua; tota ve-
rò identificatur cum termino producto secun-
dum rem. *Respond.* productionem siue origi-
nem creatam aut incretam non dici viam
nisi metaphorice, ad similitudinem scilicet
viæ, in qua localiter mouentur corpora. Tria
verò considerantur in via propriè dicta: Pri-
mum est tendentia siue extensio ex vno ter-
mino ad alium. Secundum est respectus conse-
quens ad talem tendentiam seu extensionem:
Tertium est continuatio & identitas realis di-
ctæ tendentiæ seu extensionis ex utraque par-
te. Et in origine quidem creata, quæ est ex alia
re creata, quia semper est cum mutatione, salua-
tur similitudo quo ad tria prædicta: vna enim
& eadem est mutatio, qua agens producit effe-
ctum & quasi tendit in ipsum, & qua effectus
procedit ab agente, & in eum reducitur tan-
quam in principium: & duplex resultat relatio,
scilicet principij & procedentis à principio: sed
in origine seu processione increta, in qua nul-
la interuenit mutatio, duplex tantum saluatur
viæ similitudo: prima quo ad actionem quasi
tendentem in terminum, & emanationem
passiuam, quasi ex principio procedentem si-
mul cum termino: secunda, quoad relatio-
nes hinc & inde; Non saluatur autem simili-
tudo quo ad viæ continuitatem & identitatem
ex utraque parte ob dictam causam; quia scilicet
hic nulla interuenit mutatio. Est igitur hic
duplex via. Vna ex parte principij, quæ nuncu-
patur via ad rem. Altera ex parte termini pro-
ducti, quæ nominatur via à re. S. Thom. non di-
xit originem esse viam à re & ad rem, sed à re,
vel ad rem, ut non vnam, sed duas hic esse vias

Solut.

ex ipso modo loquendi denotaret. Vna ergo
via est origo actiua, ut generatio. Altera via est
origo passiua, ut natiuitas. Quod etiam expref-
sius significat S. D. in eodem articulo dicens: *Origo*
actiue significata significatur ut via progrediens à
persona subsistente, unde presupponit eam; origo au-
tem passiue significata, ut natiuitas, significatur ut
via ad personam subsistentem, & nondum, ut eam
constituens. Qua loquendi forma duplicis viæ
distinctionem aperte satis insinuat.

Secundò sic arguit ex eisdem verbis S. Tho. *Obiect. 2.*
Origo significatur ut via à re vel ad re; & gene-
ratio significatur ut via progrediens ad gene-
rantem; ergo in suo conceptu includit distin-
ctionem realem à generante per quandam op-
positionem originis, quod est esse ab alio; ergo
non potest identificari cum propria relatione
personæ producentis. *Resp.* negando sequelam, *Solut.*
si sermo sit de origine actiue sumpta; progres-
sus enim originis actiue à principio in diuinis
non est realis, sed rationis tantum, nisi ratio-
ne termini producti, de quo non est hic dispu-
tatio.

Tertiò. Actio ut actio non rectè concipitur, *Obiect. 3.*
ut realiter distincta à termino producto, ut in
ductione patet in omnibus alijs actionibus; ergo
neque origo actiua à suo termino realiter
distincta est; ergo non est adequatè idem cum
relatione producentis. *Resp.* falsum esse antecede-
dens. Ad inductionem dico falsum esse assum-
ptum; Actio enim ut actio metaphysicè & rea-
liter est in agente, quamvis Physicè sit in passo:
loquendo de actione quæ est cum motu.

Quartò. Actio procedit à supposito; ergo *Ob. 4.*
non potest esse idem adequatè cum forma con-
stitutiuâ suppositi. *Resp.* nullam esse conseq. lo-
quendo de identitate reali, procedit autem de
identitate formali, quam non asserimus. Secun-
dò dico, falsum esse antecedens intellectum de
processione reali.

Vltimò. Spiratio actiua; quatenus relatio est, *Obi. 5.*
subsequitur productionem Spiritus S. ergo nō
est talis productio illam et relatio, alioquin
supponeret seipsum. *Resp.* hoc etiam argumento
probari distinctionem formalem siue virtua-
lem, inter relationem & productionem, non
autem realem. Vnde ad argumentum dico pri-
mò, relationem spirationis, prout constitutiuâ
est spiratoris, præcedere actum spirandi, quam-
uis ut exercita illum sequatur. Secundò nego
consequentiam. Ad probationem dico nullum
esse inconueniens eandem rem secundum v-
nam rationem formalem præcedere seipsam, se-
cundum aliam.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Virum actus notionales sint voluntarij.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod a-
ctus notionales sint voluntarij. Dicit enim Hy-
lar. ** 1. lib. de Synod. Non naturali necessitate ductus,* 215
pater genuit filium. 1. dist. 5. 41.
2. *Præterea.* Apost. Col. 1. *Transiit nos in regnū* 2. *Ob. 3.*
filij dilectionis sue. Dilectio autem voluntatis est. Ergo ** In medio*
filius genitus est à patre voluntate. *lib. 6. est*
3. *Præterea.* Nihil magis est voluntarium quam *diffin. 15. et*
amor: sed Spiritus sanctus procedit à patre & filio ut *etiam ali-*
amor, Ergo procedit voluntariè. *quantulum*
4. *Præterea.* Filius procedit per modum intelle- *à med. lib.*
ctus ut verbum: sed omne verbum procedit à dicente
per voluntatem. Ergo filius procedit à patre per vo-
luntatem, & non per naturam.

3. *Præ-*